

[Avaleht](#) > ... > [Kohtumenetlused](#) > [Tsiiviilasjad](#) > [Tõendite Kogumine](#) > Austria

Tõendite kogumine

Sisu koostaja:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

1 Tõendamiskohustus

1.1 Millised on tõendamiskohustust reguleerivad normid?

Põhimõtteliselt peab iga menetlusosaline esitama kõik oma nõude aluseks olevad faktilised asjaolud (põhjendamiskoormis - *Behauptungslast*) ja asjakohased tõendid (Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku (*Zivilprozessordnung*) paragrahvi 226 lõige 1 ja paragrahvi 239 lõige 1). Kui juhtumi asjaolud jäävad ebaselgeks (n-ö *non liquet*-olukord), peab kohus siiski tegema otsuse. Sellisel juhul tuleb lähtuda tõendamiskoormist puudutavatest normidest. Igal poolel on tõendamiskohustus eesmärgiga tagada, et on täidetud kõik tema jaoks soodsate õigusnormide tingimused. Tavapäraselt peab hageja esitama kõik oma hagi toetavad asjaolud ja kostja peab esitama kõik oma vastuväiteid toetavad asjaolud. Hageja on samuti kohustatud tõendama menetlusnõuete täitmist.

1.2 Kas on olemas normid, mille alusel on teatavad asjaolud tõendamiskohustusest vabastatud? Millistel juhtudel? Kas tõenditega on võimalik konkreetne õiguslik eeldus ümber lükata?

Kohtuotsuse tegemiseks olulised asjaolud peavad olema tõendatud, välja arvatud juhul, kui nendega seoses puudub tõendamiskohustus. Tõendama ei pea omaksvõetud asjaolusid (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvid 266 ja 267), ilmseid asjaolusid (paragrahv 269) ega selliseid asjaolusid, mille suhtes kehtib õiguslik eeldus (paragrahv 270).

Omaksvõetud asjaolu on selline asjaolu, mida pool aktsepteerib kui vastaspoole tõest väidet. Kohus peab põhimõtteliselt omaksvõetud asjaolusid aktsepteerima ja tegema oma otsuse neid täiendavalt uurimata.

Asjaolu on ilmne siis, kui tegemist on üldteada faktiga (st see on igal ajal teada või raskusteta mõistetav suurele arvule inimestele) või kohtule teada faktiga (asja arutav kohus on asjaolust teadlik oma ametlike järelduste põhjal või asjaolu ilmneb selgelt dokumentidest).

Kohus peab otsuse tegemisel ilmseid asjaolusid omal algatusel (*ex officio*) arvesse võtma; neid asjaolusid ei ole vaja ei kirjeldada ega tõendada.

Õiguslik eeldus tuleneb otse õigusaktist ja selle puhul on tõendamiskohustus ümber pööratud. Sellisest eeldusest kasu saava poole vastaspool peab esitama vastupidised tõendid. Vastaspoolel tuleb tõendada, et õiguslikust eeldusest olenemata eeldatavat asjaolu või õiguslikku olukorda ei eksisteerinud.

1.3 Kui veendunud peab kohus asjaolus olema, et oma otsus sellele asjaolule rajada?

Kohtumenetluse eesmärk on veenda kohtunikku asjaolu paikapidavuses. Üldiselt piisab n-ö suurest tõenäosusest; kohtuniku veenmiseks ei ole vaja absoluutset kindlust.

Tõendamise tasemed on määratud kindlaks õigusaktide või kohtupraktikaga, ulatudes n-ö pea täielikust tõenäosusest, mis näitab tavatõendamisväärtusest kõrgemat väärtust, suure tõenäosuseni, mis näitab sellest väärtusest madalamat väärtust. Viimasel juhul piisab tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 274 kohaselt

tõendamiseks eeldusest või tõendist. Esmapilgul usutavad (*prima facie*) tõendid aitavad alandada tõendamisstandardit ja neid võib kasutada kahju hüvitamise hagides tõendite puudumise korral. Kui tegemist on tavapärase sündmuste kuluga, mida võib elukogemuse põhjal seostada konkreetse põhjusliku seose või süüga, loetakse need eeldused tõendatuks *prima facie* põhimõtte alusel ka üksikjuhtumite korral.

2 Tõendite kogumine

2.1 Kas tõendite kogumiseks on alati nõutav poole taotlus või võib kohtunik teatavates olukordades koguda tõendeid ka omal algatusel?

Kohus võib tõendeid koguda omal algatusel või ühe poole avalduse alusel. Puhtalt uurivat laadi menetluse korral (kui kohus peab tegema juhtumi otsustavad asjaolud kindlaks omal algatusel) ei ole poole avaldus vajalik. Austria tsiviilkohtumenetluse seadustiku kohase tavapärase menetluse korral võivad kohtunikud omal algatusel koguda mis tahes selliseid tõendeid, mille alusel on tõenäoliselt võimalik selgitada välja sisulised asjaolud (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 183). Kohtunik võib paluda pooltel esitada dokumente, nõuda kohapealse vaatluse tegemist või anda korralduse hindamise elluviimiseks eksperdiarvamuste kogumise või poolte küsitlemise teel. Dokumentaalseid tõendeid võib esitada siiski ainult juhul, kui vähemalt üks pooltest on nendele osutanud; dokumentaalseid tõendeid ei tohi vastu võtta või tunnistajaid küsitleda juhul, kui mõlemad pooled on selle vastu. Kõigil muudel juhtudel kogutakse tõendeid ühe poole esitatud vastavasisulise avalduse alusel.

2.2 Millised on järgmised sammud, kui poole taotlus tõendite kogumiseks rahuldatakse?

Põhimõtteliselt kogutakse tõendeid suulises menetluses. N-ö ettevalmistava kohtumise ajal (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 258) koostavad kohus ning pooled ja/või nende esindajad ühiselt kohtumenetluse ajakava, mis sisaldab ka tõendite kogumise ajakava. Vajaduse korral võib siiski igal ajal korraldada täiendava arutelu menetluse edenemise teemal. Pärast tõendite kogumist arutatakse pooltega selle tulemust (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 278). Tõendeid peab põhimõtteliselt koguma vahetult see kohtunik, kes asja arutama hakkab. Sõnaselgelt seaduses sätestatud juhtudel võib tõendeid koguda ka vastastikuse õigusabi menetluse raames. Pooled tuleb tõendite kogumiseks kohale kutsuda. Neil on tõendite kogumises osalemisega seoses mitmesugused õigused, näiteks õigus esitada küsimusi tunnistajatele ja ekspertidele. Tõendeid kogutakse põhimõtteliselt alati, isegi kui pooled ei viibi hoolimata neile edastatud kutsest kohal.

2.3 Millistel juhtudel võib kohus tagasi lükata poole taotluse koguda tõendeid?

Poole tõendite kogumise taotlus tuleb tagasi lükata, kui kohus leiab, et see ei ole asjakohane (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 275 lõige 1), või kui see on esitatud selleks, et menetlusega viivitada (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 178 lõige 2, paragrahv 179 ja paragrahvi 275 lõige 2). Samuti on võimalik kehtestada tähtaeg sellisele tõendite kogumisele, mille tõttu võidakse menetluses põhjustada viivitusi (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 279 lõige 1). Pärast sellise tähtaja möödumist võidakse tõendite kogumise taotlus tagasi lükata. Taotlus võidakse tagasi lükata ka juhul, kui see ei ole vajalik, sest kohus on asjaolus juba veendunud või asjaolu ei vaja tõendamist või tõendite kogumine on keelatud. Kui tõendite kogumisega kaasnevad kulud (nt seoses eksperdi esitatud tõenditega), tuleb tõendite kogumist taotlenud poolelt üldjuhul nõuda kulude ettemakse tegemist. Kui ettemakset ei tehta tähtaja jooksul, võib tõendeid koguda hiljem põhimõtteliselt üksnes juhul, kui sellega ei põhjustata menetluses viivitusi.

2.4 Millised on tõendamise eri viisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikus on sätestatud viis tavapärast tõendamiseviisi: dokumendid (paragrahvid 292–319), tunnistajate ütlused (paragrahvid 320–350), eksperditõendid (paragrahvid 351–367), kohapealne vaatlus (paragrahvid 368–370) ja poolte ärakuulamine (paragrahvid 371–383). Põhimõtteliselt võib tõendina lubada kasutada mis tahes teabeallikat ja see liigitatakse ühe eespool nimetatud tõendamiseviisina vastavalt asjaomase tõendi vormile.

2.5 Millised on tunnistaja ütlustega tõendamise meetodid ja kas need erinevad meetoditest,

mida kasutatakse eksperdi arvamusega tõendamisel? Millised on kirjalike tõendite esitamise ja ekspertiisiaruande/eksperdiarvamuse kohta kehtivad nõuded?

Tunnistajaid küsitatakse individuaalselt ja selle juures ei tohi viibida need tunnistajad, keda küsitatakse hiljem. Sellega välditakse ütluste vastastikust mõjutamist. Kui tunnistajate ütlused on vasturääkivad, võidakse tunnistajaid vastandada. Tunnistajate küsitamine algab üldiste küsimuste esitamisega, mille eesmärk on teha kindlaks, kas võib olla põhjusi, mistõttu tunnistaja ei sobi ütluste andmiseks, kas tunnistajal on õigus ütlusi mitte anda või kas on asjaolusid, mis ei võimalda tal anda vannet. Kui tunnistajat on hoiatatud, et ta peab rääkima ainult tõtt, ning teda on teavitatud sellest, millised on kriminaalõigusest tulenevad tagajärjed valeütluste andmise korral, alustatakse tunnistaja tegelikku küsitlemist tema isikuandmete küsimisega. Seejärel esitatakse tunnistajale küsimusi kohtuasja kohta. Pooled võivad tunnistaja küsitlemisel osaleda ja esitada kohtu nõusolekul tunnistajale küsimusi. Kohtunik võib asjakohatud küsimused tagasi lükata. Põhimõtteliselt peab tunnistajat küsitama vahetult asja menetleva kohtu ees. Teatavate asjaolude korral on aga võimalik tunnistajat küsitleda vastastikuse õigusabi korras (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 328).

Ekspert on n-õ kohtu abistaja. Kui tunnistaja annab ütlusi asjaolude kohta, siis ekspert jagab kohtuga teadmisi, mida kohtunikul ei ole. Ekspertilt tuleb tõendeid koguda põhimõtteliselt vahetult asja menetleva kohtu ees. Eksperti võib ütlusi andma kutsuda ka kohtunik omal algatusel ja ilma mis tahes piiranguteta. Ekspert peab esitama oma järeldused ja aruande. Suulisel istungil peab ta esitama suulise aruande. Ekspert peab suulisel istungil selgitama kirjalikku aruannet, kui üks pooltest seda taotleb. Järeldused ja aruanne peavad olema põhjendatud. Eraviisilisi aruandeid ei käsitata eksperdiaruannetena tsiviilkohtumenetluse seadustiku tähenduses. Neil on eradokumendi staatus.

Dokumentaalsed tõendid esitab üldjuhul tõendite esitaja. Dokumentide asjakohased osad peavad olema selgelt märgistatud või esile tõstetud. Dokumentid tuleb esitada kohtule selgelt ja korrastatult ning üldjuhul koopiadena. Kohus võib siiski vastaspoole taotlusel või omal algatusel nõuda originaalide esitamist. Kohus võib teatavatel asjaoludel, näiteks kui tõendite esitajal ei ole võimalik neid hankida, taotluse alusel või omal algatusel välja nõuda ka ametiasutuse valduses või notari juures hoiul olevaid dokumente. Kui dokument on tõendeid esitava poole vastaspoole või kolmanda isiku valduses, võib kohus teatavatel asjaoludel kohustada dokumendi valdajat seda esitama. Dokumentide tõendusjõu kohta vt vastus küsimusele nr 2.6.

2.6 Kas mõni tõendamisviis on teistest suurema tõendusjõuga?

Kehtib tõendite vaba hindamise põhimõte (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 272). Tõendite hindamine kujutab endast tõendite uurimist kohtuniku poolt. Hindamisel ei pea kohtunik järgima mingeid tõendeid käsitlevaid õigusnorme, kuid ta peab oma siseveendumuse kohaselt otsustama, kas tõendid on piisavad või mitte. Tõendamisviisid ei ole seatud mingisse hierarhilisse järjestusse. Kirjalikke tõendeid käsitatakse dokumentaalsete tõenditena, välja arvatud juhul, kui tegemist on eksperdiaruandega. Austrias välja antud avalikud dokumendid on eelduste kohaselt autentset, s.t eeldatakse, et need on tõepoolest välja andnud neile märgitud väljaandja. Nende puhul on ka täielikult tõendatud, et nende sisu on õige. Eradokumendid – tingimusel, et need on allkirjastatud – on samuti täielikult aktsepteeritavad kui tõendid selle kohta, et neis sisalduvad väited esitas dokumendi allkirjastanud isik. Nende õigsust hinnatakse alati lähtuvalt tõendite vaba hindamise põhimõttest.

2.7 Kas teatavate asjaolude tõendamiseks on kohustuslikud kindlad tõendamisviisid?

Austria tsiviilkohtumenetluse seadustikuga ei ole ette nähtud, et teatavate kohtuasjade korral tuleb kaaluda konkreetset liiki tõendeid. Hagi summa ei mõjuta mingil moel tõendamisviisi valikut.

2.8 Kas seadus kohustab tunnistajaid ütlusi andma?

Tunnistajad on kohustatud kohtusse ilmuma, ütlusi andma ja vastava nõudmise korral vande andma. Juhul kui nõuetekohaselt kohtusse kutsutud tunnistaja ei ilmu suulisele istungile mõjuva põhjusega, peab kohus kõigepealt määrama talle haldustrahvi ja kui tunnistaja ei ilmu kohtusse ka teisel korral, peab kohus andma korralduse tunnistaja sunniviisiliselt kohtusse toomiseks. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab ütluste andmisest keeldumisele alusetuid põhjendusi, võib teda sundida ütlusi andma. Kui tunnistaja annab kohtus valeütlusi, algatatakse tema suhtes kriminaalmenetlus.

2.9 Millistel juhtudel võivad nad keelduda ütluste andmisest?

Kui tunnistajal on alust keelduda ütluste andmisest (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahv 321), on tunnistajal õigus keelduda ühele küsimusele või üksikutele küsimustele vastamisest. Puudub õigus keelduda täielikult ütluste andmisest. Keeldumine on põhjendatud juhul, kui tunnistaja või temaga lähedalt seotud isiku jaoks võib ütluste andmisega kaasneda avalik skandaal või kriminaalsüüdistuse esitamise risk või otsene rahaline kahju. Samuti on keeldumine põhjendatud seoses riiklikult tunnustatud vaikimiskohustusega, advokaatide, seadusjärgse esindusorgani või kollektiivlepingute sõlmimise õigusega kutseliidu vaikimiskohustusega töö- ja sotsiaalkindlustusajajate puhul, või juhul, kui on oht avaldada ameti- või ärisaladusi ja isiku valimisõiguse kasutamise seotud teavet, mis on seadusega salastatud. Kohus peab tunnistajaid enne nende küsitlemise algust nimetatud alustest teavitama. Tunnistajad, kes soovivad kasutada oma õigust mitte anda ütlusi, peavad esitama selle põhjused.

2.10 Kas isikut, kes keeldub tunnistamast, võib karistada või sundida ütlusi andma?

Kohus peab otsustama, kas tunnistaja keeldumine ütluste andmisest on õiguspärane. Kui tunnistaja keeldub ütlusi andmast ilma seda põhjendamata või kui ta esitab põhjendused, mis kohtu arvates on alusetud, võib teda sundida ütlusi andma (täitemenetluse seadustiku (*Exekutionsordnung*) paragrahv 354). Selleks võidakse kasutada rahatrahvi määramist või vähemal määral vangistamist. Selline tunnistaja vastutab ka poolte ees igasuguse kahju eest, mille ta põhjustas põhjendamatu keeldumisega ütluste andmisest.

2.11 Kas on isikuid, keda ei saa tunnistajana üle kuulata?

Tõendeid ei saa koguda isikutelt, kes ei olnud või ei ole suutelised andma ütlusi tõendatavate asjaolude kohta või kes ei suuda edasi anda seda, mille tunnistajaks nad olid. Sellistel isikutel on n-õ absoluutne füüsiline suutmatuse ütlusi anda (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 320 lõige 1). Alaealiste või vaimuhaiguse käes kannatavate inimeste puhul peab kohus üksikjuhtumipõhiselt otsustama, kas nad on suutelised ütlusi andma. Kui ülekuulatatav isik on alaealine, võib kohus taotluse alusel või omal algatusel (*ex officio*) osaliselt või täielikult küsitlemisest loobuda, et mitte ohtu seada alaealise heaolu, võttes arvesse tema vaimset küpsust, ülekuulamise eset ja alaealise suhet vaidluse pooltega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 289b lõige 1). Sama kehtib ka hagita menetluses (hagita menetluse seaduse (*Außerstreitgesetz*) paragrahv 35). Kolmel juhul eksisteerib n-õ suhteline suutmatuse ütlusi anda (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 320 punktid 2–4): vaimulike puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud pihtimise ajal või mis on muul viisil hõlmatud nende elukutsest tuleneva konfidentsiaalsuskohustusega, riigiametnike puhul seoses nende ametikohast tuleneva konfidentsiaalse teabega (välja arvatud juhul, kui on tehtud erand) ning vahendajate puhul seoses teabega, mis on neile usaldatud või mis on neile muul viisil teatavaks saanud vahenduse käigus.

2.12 Milline on kohtuniku ja poolte roll tunnistaja ülekuulamisel? Millistel tingimustel võib tunnistaja üle kuulata videokonverentsi vahendusel või muude tehniliste vahendite abil?

Kohus peab esitama tunnistajatele asjakohaseid küsimusi faktide kohta, mida tunnistajate ütlused peaksid tõendama, ning selle kohta, millistel asjaoludel see teave neile teatavaks sai. Pooled võivad osaleda tunnistajate küsitlemisel ja esitada kohtu nõusolekul tunnistajatele küsimusi nende ütluste selgitamiseks või täiendamiseks. Kohtunik võib asjakohased küsimused tagasi lükata. Tunnistajate ütluste sisu tuleb protokollida kas olulises osas või vajaduse korral sõna-sõnalt. Tunnistajate küsitlemine videotehnoloogia abil on põhimõtteliselt võimalik ja seda tuleks kasutada otsese küsitlemise asemel vastastikuse õigusabi taotluste täitmise korral, et tagada menetluse ökonoomsus. Alates 2011. aastast on kõik kohtud varustatud videokonverentsi seadmetega.

Kui tsiviilmenetluse ese on seotud kriminaalmenetlusega, võib selles kriminaalmenetluses kriminaalmenetluse seadustiku (*Strafprozessordnung*) paragrahvi 65 lõike 1 punkti a tähenduses kannatanust poole taotlusel tema küsitlemisel piirata menetlusosaliste ja nende esindajate osalemist selliselt, et nad saavad tehniliste vahendite abil küsitlemist kõnes ja pildis jälgida ning kasutada oma õigust esitada küsimusi, kuid ei viibi küsitletavaga samas ruumis. Kui kannatanu on alaealine, peab kriminaalmenetlusega seotud küsimusi esitama sobiv ekspert (kriminaalmenetluse seadustiku paragrahvi 289a lõige 1). Kohus võib taotluse korral isikut küsitleda lõikes 1 kirjeldatud viisil, kui kõnealuseid tõendeid või isiklikku seotust silmas pidades ei saa mõistlikult eeldada, et ülekuulatatav isik teeb avalduse menetlusosaliste ja nende esindajate juuresolekul (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 289a lõige 2). Kohus võib taotluse korral või omal algatusel korraldada küsitlemise tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 289a lõikes 1 kirjeldatud viisil ja vajaduse korral sobiva eksperdi

poolt, isegi kui küsitlemisega küll ei seataks iseenesest alaealise heaolu ohtu, kuid selle korraldamine poolte või nende esindajate juuresolekul mõjutaks tema heaolu, võttes arvesse tema vaimset küpsust, ülekuulamise eset ja alaealise suhet vaidluse pooltega (tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvi 289b lõige 2).
Tsiviilkohtumenetluse seadustiku paragrahvid 289a ja 289b kehtivad ka hagita menetluses (hagita menetluse seaduse paragrahv 35).

3 Tõendite hindamine

3.1 Kas asjaolu, et pool on saanud tõendid ebaseaduslikul teel, seab kohtule otsuse tegemisel piiranguid?

Austria tsiviilkohtumenetlust reguleerivates seadustes ei ole tõendite kasutamise keelde üldiselt sätestatud. Kohtupraktikas on üldine ebaseaduslikult saadud tõendite kasutamise keeld tagasi lükatud. Tõendite lubatavust tuleks pigem hinnata menetluspõhiselt. Ebaseaduslikult saadud helisalvestisi võib tsiviilkohtumenetluses üldjuhul kasutada, näiteks kui tõendeid esitav pool suudab tõendada, et tema nõuet ei saaks ilma sellise salvestuseta maksma panna ning et tema nõue ja subjektiivsed huvid on tähtsamad kui vastaspoolele tõendite hankimisega põhjustatud eraelu puutumatus riive.

3.2 Kas minu kui poole antud seletusi võetakse tõendina arvesse?

Tõendite saamiseks võib küsitleda ka pooli. Nagu tunnistajatel, on ka pooltel kohustus ilmuda kohtusse ning anda ütlusi ja vanne. Pooli ei saa siiski üldjuhul sundida kohtusse ilmuma või kohtus ütlusi või vannet andma. Abieluasjades saab pooli näiteks sundida kohtusse ilmuma, kuid mitte ütlusi või vannet andma. Põhjendamatu istungile ilmumata jätmist või kohtus ütluste andmisest keeldumist peab kohus hindama kõiki asjaolusid arvesse võttes. Kui pool ei räägi tõtt, siis (erinevalt tunnistajast) ei ole pool pannud toime kuritegu, välja arvatud juhul, kui valeütlused on antud vande all. Poolte küsitlemise võivad kohtunikud ette näha omal algatusel.

4 Kas see liikmesriik on kooskõlas tõendite kogumise määruse artikli 2 lõikega 1 määranud kindlaks muud asutused, kes on määruse alusel pädevad koguma tõendeid tsiviil- ja kaubandusajades toimuvates kohtumenetlustes? Kui jah, siis millises menetluses nad on pädevad tõendeid koguma? Kas nad võivad taotleda tõendite kogumist või aidata kaasa ka tõendite kogumisele teise liikmesriigi taotluse alusel? Vt ka tõendite kogumise määruse artikli 2 lõike 1 kohane teatis

Austria õiguse kohaselt ei ole ükski asutus peale kohtute praegu pädev määruse artikli 2 lõike 1 kohaselt piiriüleselt tõendeid koguma.

Viimati uuendatud: 05/01/2026

Käesoleva veebilehe omakeelset versiooni haldab Euroopa õiguslase koostöö võrgustiku vastav riiklik kontaktpunkt. Tõlked on teostanud Euroopa Komisjoni teenistused. Originaali tehtavad võimalikud muudatused asjaomase riikliku ametiasutuse poolt ei pruugi kajastuda tõlkeversioonides. Komisjon ja Euroopa õiguslase koostöö võrgustik ei võta mingit vastutust ega kohustusi seoses käesolevas dokumendis esitatud või viidatud teabe ega andmetega. Palun lugege õiguslikku teadaannet lehekülje eest vastutava liikmesriigi autoriõiguste kohta.